

CEVAPLI KİTAPÇIK

Soru	1	2	3	4	5	6	7	Toplam
Puan	12	12	18	18	15	15	10	100

7 açık uçlu / kısa cevaplı soru · 100 puan. Yanıtlarında istenen işlem, gerekçe ve kanıtı göster.

Yazılı provasıdır. Okulunun seçtiği senaryoyu kontrol et.

1. Kader ve kaza ayrımı · 12 puan

İslam öğretisinde kader, varlık ve olayların Allah'ın bilgisi ve takdiriyle ilişkisini; kaza, takdir edilenin gerçekleşmesini ifade eder.

Bu iki kavramı zaman ve gerçekleşme bakımından ayırınız. Ayırımın insanın tedbir alma sorumluluğunu ortadan kaldırmadığını açıklayınız.

Örnek yanıt

Kader bilgi, ölçü ve takdir boyutunu; kaza bunun belirli zamanda gerçekleşmesini anlatır. İnsan kendi bilgi, irade ve imkânlarıyla tedbir almakla yükümlüdür; kavramların tanımı bu sorumluluğu kaldırmaz.

- Kader bilgi, ölçü ve takdir boyutunu; kaza bunun belirli zamanda gerçekleşmesini anlatır.
- İnsan kendi bilgi, irade ve imkânlarıyla tedbir almakla yükümlüdür; kavramların tanımı bu sorumluluğu kaldırmaz.

Dikkat: Kader ve kazayı yalnız gündelik dildeki trafik kazası anlamıyla kullanmak.

2. Kavram ağı · 12 puan

Bir öğrenci “Ecel vardır, bu yüzden sağlık için önlem almak gereksizdir; rızık vardır, çalışmak gereksizdir.” şeklinde iki ilişki kuruyor.

Her iki ilişkiyi ilgili kavramları doğru kullanarak düzeltiniz.

Örnek yanıt

Ecel hayatın sonunu ifade eder; sağlığı koruma ve önlem alma sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Rızık geçim ve nimetlerle ilgili kavramdır; emek, çalışma ve meşru kazanç çabasını gereksiz kılmaz.

- Ecel hayatın sonunu ifade eder; sağlığı koruma ve önlem alma sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.
- Rızık geçim ve nimetlerle ilgili kavramdır; emek, çalışma ve meşru kazanç çabasını gereksiz kılmaz.

Dikkat: Dinî kavramlardan sorumluluğu kaldıran sonuçlar üretmek.

3. Bilmek ve seçmek · 18 puan

Öğrenci, bir dosyanın başkasına ait olduğunu bilir; izin istemek veya izinsiz kopyalamak seçeneklerini değerlendirir.

Akıl, bilgi, irade ve sorumluluk arasındaki ilişkiyi bu örnekte açıklayınız.

Örnek yanıt

Bilgi dosyanın sahibini ve kullanım koşullarını tanımasına imkân verir; akıl seçenekleri ve sonuçlarını değerlendirir. İrade, izin isteme veya izinsiz kopyalama arasında tercih yapma gücüdür. Kişi bildiği ve seçebildiği davranışın sonucundan sorumludur; uygun davranış izin ve hakları gözetmektir.

- Bilgi dosyanın sahibini ve kullanım koşullarını tanımasına imkân verir; akıl seçenekleri ve sonuçlarını değerlendirir.
- İrade, izin isteme veya izinsiz kopyalama arasında tercih yapma gücüdür.
- Kişi bildiği ve seçebildiği davranışın sonucundan sorumludur; uygun davranış izin ve hakları gözetmektir.

Dikkat: Tercih imkânı varken davranışın bütün sorumluluğunu dış koşullara yüklemek.

4. Zorlama ve değerlendirme · 18 puan

Bir davranışı değerlendiren kurul, kişinin seçeneklerini bilip bilmediğini, baskı altında olup olmadığını ve sonucu öngörebilme durumunu araştırıyor.

Bu üç sorunun sorumluluk değerlendirmesinde neden önemli olduğunu açıklayınız.

Örnek yanıt

Seçenekleri bilmek, davranışın bilinçli yapıp yapılmadığını değerlendirmeye yardım eder. Baskı veya zorlama, özgür tercih alanının ne ölçüde bulunduğunu etkiler. Sonucu öngörebilme, aklî değerlendirme ve bilerek karar verme boyutunu gösterir.

- Seçenekleri bilmek, davranışın bilinçli yapıp yapılmadığını değerlendirmeye yardım eder.
- Baskı veya zorlama, özgür tercih alanının ne ölçüde bulunduğunu etkiler.
- Sonucu öngörebilme, aklî değerlendirme ve bilerek karar verme boyutunu gösterir.

Dikkat: Koşulları incelemeden bütün davranışlara aynı sorumluluk derecesini vermek.

5. Sonuç üzerindeki etki · 15 puan

Bir öğrenci grup çalışmasında kendi bölümünü zamanında bitirir. Teslim gününde okulun ağı arızalandığı için dosya gönderilemez.

Öğrencinin sorumlu olduğu alan ile iradesi dışındaki durumu ayırınız. Bu ayrımın sorumluluk hakkında nasıl bir dengeli yargı sağladığını yazınız.

Örnek yanıt

Kendi bölümünü zamanında ve uygun biçimde hazırlamak öğrencinin sorumluluk alanıdır. Okul ağının arızalanması, verilen örnekte öğrencinin seçmediği ve kontrol etmediği durumdur. Sorumluluk bütün sonucu kişiye yüklemek yerine onun bilgi, seçim ve imkânları içindeki davranışına göre değerlendirilmelidir.

- Kendi bölümünü zamanında ve uygun biçimde hazırlamak öğrencinin sorumluluk alanıdır.
- Okul ağının arızalanması, verilen örnekte öğrencinin seçmediği ve kontrol etmediği durumdur.
- Sorumluluk bütün sonucu kişiye yüklemek yerine onun bilgi, seçim ve imkânları içindeki davranışına göre değerlendirilmelidir.

Dikkat: Kötü bir sonuçtan hareketle bütün süreci kişinin kusuru saymak.

6. Güç ve sorumluluk · 15 puan

Kaynak kartı — Diyanet Kur'an Yolu meali, Bakara 2/286'dan bölüm: "Allah hiçbir kimseyi, gücünün yetmediği bir şeyle yükümlü kılmaz; lehinde olanı da kendi kazandığıdır, aleyhinde olanı da kendi kazandığıdır."

Karttaki mealin kaynak ve ayet bilgisini yazınız. İnsanın gücü ile sorumluluğu arasındaki ilişkiyi karta dayanarak açıklayınız. "Gücüm sınırlıysa yapabildiğim hiçbir işten de sorumlu değilim." yargısını değerlendiriniz.

Örnek yanıt

Kaynak Diyanet Kur'an Yolu mealidir; ayet Bakara suresinin 286. ayetidir. Meal, yükümlülüğü insanın gücüyle sınırlar; kişinin yaptığı iyilik ve kötülükle ilişkili sorumluluğunu da belirtir. Yargı yanlıştır; sınırlı güç, kişinin yapabildiği ve seçebildiği davranışlardan sorumluluğunu kaldırmaz.

- Kaynak Diyanet Kur'an Yolu mealidir; ayet Bakara suresinin 286. ayetidir.
- Meal, yükümlülüğü insanın gücüyle sınırlar; kişinin yaptığı iyilik ve kötülükle ilişkili sorumluluğunu da belirtir.
- Yargı yanlıştır; sınırlı güç, kişinin yapabildiği ve seçebildiği davranışlardan sorumluluğunu kaldırmaz.

Dikkat: Güç yetirememe ilkesini bütün sorumlulukları reddetme gerekçesi yapmak.

7. Disiplinlerin soruları · 10 puan

Üç araştırmacı aynı dinî geleneği inceliyor. İlahiyatçı inanç ve ibadet öğretisini; sosyolog kurumların toplumsal ilişkilerini; psikolog bireysel dinî deneyim ve davranışları araştırıyor.

İlahiyatın yaklaşımını diğer iki disiplinle karşılaştırınız. Tek bir yaklaşımın dinin bütün boyutlarını açıkladığı iddiasını değerlendiriniz.

Örnek yanıt

İlahiyat dinin öğretisi ve inanç boyutlarını; sosyoloji toplumsal kurum ve ilişkilerini; psikoloji bireysel deneyim ve davranışlarını farklı sorularla ele alır. Tek yaklaşım bütün boyutları kapsamaz; dinin farklı tanım ve incelemeleri odaklandıkları yönleri göre karşılaştırılmalıdır.

- İlahiyat dinin öğretisi ve inanç boyutlarını; sosyoloji toplumsal kurum ve ilişkilerini; psikoloji bireysel deneyim ve davranışlarını farklı sorularla ele alır.

- Tek yaklaşım bütün boyutları kapsamaz; dinin farklı tanım ve incelemeleri odaklandıkları yönleri göre karşılaştırılmalıdır.

Dikkat: Din hakkındaki bütün disiplinlerin aynı soru ve yöntemlerle çalıştığını sanmak.